כיתות ה'-ו' | הלכה · חמ"ד | שיעור 2 מתוך 3 | 45 דק' | שמות כג, יט; שולחן ערוך יו"ד פז, א; קיצור שולחן ערוך מו, ח, יב

"לא תבשל גדי בחלב אמו": בשר וחלב וכלים נפרדים

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יכירו את מקור איסור בשר בחלב בתורה, ואת שלושת האיסורים שלמדו ממנו לפי שולחן ערוך.
- התלמידים יסבירו למה נוהגים לסמן ולהפריד כלי בשר וכלי חלב, לפי קיצור שולחן ערוך.
- התלמידים ייישמו את הכללים במטבח ובחדר האוכל.

❓ השאלה הגדולה של היחידה

מה הופך מאכל ל"כשר", ולמה זה חשוב?

בכל שיעור כותבים על הלוח "כלל" אחד ומקורו. בסוף היחידה יש לכיתה "מפת כשרות" עם שלושה כללים.

🧪 פתיחה

מראים תמונה של מטבח עם שני כיורים או שני צבעים של כלים (או מגירות "בשרי" ו"חלבי"). שואלים: למה יש בבתים רבים שני סטים של כלים?

📖 הסבר למורה

בתורה כתוב שלוש פעמים "לֹא-תְבַשֵּׁל גְּדִי, בַּחֲלֵב אִמּוֹ" (שמות כג, יט; שמות לד, כו; דברים יד, כא). לפי שולחן ערוך (יו"ד פז, א), שלוש הפעמים מלמדות שלושה איסורים: בישול, אכילה והנאה. כלומר, לפי ההלכה האיסור הוא על כל בשר בהמה בחלב, ולא רק על גדי ואמו.

לפי קיצור שולחן ערוך (מו, ח), נוהגים לסמן את הסכין המיוחד לחלב וכן את כל כלי החלב, כדי שלא יתחלפו. ובסעיף יב: אסור לאכול גבינה על מפה שאכלו עליה בשר, ואסור לחתוך בסכין של בשר לחם כדי לאכול אותו עם גבינה, וכן להפך.

זה שיעור טוב לחבר בין הלכה לבין חיי היומיום: חדר האוכל של בית הספר, תעודת כשרות, סימון "בשרי", "חלבי" ו"פרווה" על אריזות. המושג "פרווה" לא מופיע במקורות שלנו; אפשר להסביר אותו כמאכל שאינו בשר ואינו חלב.

זרמים: נכתב לחמ"ד. בממלכתי אפשר להשתמש בשיעור 1 (סימני בהמה ודגים בתורה) כהיכרות עם התורה ועם מסורת ישראל, ולהשמיט את פרטי ההלכה.

⚖️ **שימו לב:** הדינים בשיעור מוצגים "לפי" המקור שצוין לידם (קיצור שולחן ערוך, שולחן ערוך, רמב"ם). כל קהילה נוהגת לפי פסיקת הרב שלה ולפי מנהג המשפחה, ובשאלה מעשית שואלים את הרב. כדאי לומר זאת לתלמידים במפורש.

📜 המקור (מתוך ספריא, נוסח תורת אמת / מכון ממרא)

שמות כג, יט

(יט) לֹא-תְבַשֵּׁל גְּדִי, בַּחֲלֵב אִמּוֹ.

שולחן ערוך, יורה דעה, סימן פז, סעיף א (תחילתו)

כתוב בתורה לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים אחד לאיסור בישול ואחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה

קיצור שולחן ערוך, סימן מו, סעיף ח

נוֹהֲגִין לִרְשֹׁם אֶת הַסַּכִּין הַמְיֻחָד לְמַאֲכָלֵי חָלָב, וְכֵן כָּל כְּלֵי חָלָב שֶׁלֹּא יָבֹאוּ לִידֵי חִלּוּף.

קיצור שולחן ערוך, סימן מו, סעיף יב (תחילתו)

מִי שֶׁאָכַל גְּבִינָה וְרוֹצֶה לֶאֱכוֹל בָּשָׂר, צָרִיךְ לְבַעֵר מֵעַל הַשֻּׁלְחָן שִׁיּוּרֵי פַּת שֶׁאָכַל עִם הַגְּבִינָה. וְאָסוּר לֶאֱכוֹל גְּבִינָה עַל מַפָּה שֶׁאָכְלוּ בָּשָׂר. וְכֵן לְהִפּוּךְ. גַּם אָסוּר לַחְתֹּךְ בְּסַכִּין שֶׁל בָּשָׂר פַּת לְאָכְלוֹ עִם גְּבִינָה. וְכֵן לְהִפּוּךְ, וַאֲפִלּוּ אִם הַסַּכִּין נָקִי.

⚖️ כתוב במקור / הסבר

בטור הימני מה שכתוב במקור עצמו. בטור השמאלי הסבר או פירוש, ובו כתוב של מי הוא. ההסבר עוזר להבין, אבל הוא לא חלק מהמקור.

📜 כתוב במקור	🔍 הסבר (ושל מי הוא)
"לֹא-תְבַשֵּׁל גְּדִי, בַּחֲלֵב אִמּוֹ" (שמות כג, יט)	הפסוק מזכיר גדי ואמו; לפי ההלכה (שולחן ערוך) האיסור רחב יותר.
"ג' פעמים אחד לאיסור בישול ואחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה" (שולחן ערוך)	שלוש הפעמים בתורה מלמדות שלושה איסורים.
"נוֹהֲגִין לִרְשֹׁם אֶת הַסַּכִּין הַמְיֻחָד לְמַאֲכָלֵי חָלָב" (קיצור)	"נוהגין" = זה מנהג, כדי לא להתבלבל.

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

חומרים: תמונות של מטבח, אריזות מוצרים עם סימון כשרות, דף העבודה

1. פתיחה: התמונה של המטבח עם שני סטים (5 דקות)
2. קריאת הפסוק ושולחן ערוך: שלוש פעמים, שלושה איסורים (10 דקות)
3. קריאת קיצור שולחן ערוך: סימון כלים, מפה, סכין (10 דקות)
4. דף העבודה: "בלש במטבח" (13 דקות)
5. סיכום: "כלל 2" על הלוח (7 דקות)

💬 שאלות לדיון

הבנה (מה כתוב?)

1. כמה פעמים כתוב בתורה "לא תבשל גדי בחלב אמו"?
2. מה שלושת האיסורים, לפי שולחן ערוך?

פרשנות (מה זה אומר?)

1. למה, לפי הקיצור, מסמנים את כלי החלב?
2. למה אסור לחתוך לחם לגבינה בסכין של בשר, אפילו כשהסכין נקי?

הערכה (מה דעתי?)

1. איך הייתם מסבירים לחבר שלא מכיר כשרות למה יש בבית שני סטים של כלים?

🏁 סיכום השיעור

כותבים על הלוח "כלל 2: לא מבשלים, לא אוכלים ולא נהנים מבשר וחלב יחד, ולכן מפרידים בכלים". כל תלמיד כותב דוגמה אחת מהבית או מבית הספר.

🎟️ כרטיס יציאה (2 דקות)

בסוף השיעור כל תלמיד כותב על פתק:

1. מה שלושת האיסורים שלומדים מהפסוק?
2. תנו דוגמה אחת להפרדה בין בשר לחלב במטבח.

💡 הערות למורה

בבית הספר יש תלמידים ממשפחות ששומרות כשרות ברמות שונות. השיעור מציג מה כתוב במקורות, בלי לבדוק מה עושים בבית של מישהו. לשאלות מעשיות: "שאלו את הרב".

📝 בדף העבודה

השלמת שלושת האיסורים, "בלש במטבח" (מה נכון ומה לא), שאלה על סימון כלים ו★ שאלת אתגר.
מחוון מלא בעמוד השני.

מקורות

- שמות פרק כג (מכון ממרא)
- שולחן ערוך יו"ד פז, א (ספריא)
- קיצור שולחן ערוך מו (ספריא)
- קיצור שולחן ערוך מו (ספריא)

מחוון: בשר וחלב: בלש במטבח

1. ג' (שלוש) פעמים: בישול · אכילה · הנאה.
2. ✗ (קיצור מו, יב) · ✓ (נוהגין לרשום את כלי החלב, מו, ח) · ✗ (אסור לאכול גבינה על מפה שאכלו בשר, מו, יב).
3. ב. שלא יבואו לידי חילוף (שלא יתבלבלו)
4. לא. לפי ההלכה האיסור הוא על בשר בהמה בחלב בכלל, ולא רק על גדי בחלב אמו (שולחן ערוך יו"ד פז).
5. תשובה פתוחה, למשל: מגישים רק חלבי או רק בשרי; כלים וסכינים נפרדים ומסומנים; שולחנות או מפות נפרדים. לקבל כל כלל שמתאים למקורות.